

Afgræsning – en del af IPM strategien

Februar 2016

Värpinge golfbane.

Fordele ved afgræsning

For miljøet:

- Reducerer mængden af ukrudt
- Bekæmpelse af invasive arter
- Nedsætter pesticidforbruget
- Holder arealer fri fra at springe i skov
- Miljøvenlig græsklipning
- Græsklipning på svært tilgængelige steder
- Grøn profil for klubben

For spillerne:

- Bolde bliver lettere at finde i roughen
- Bolde kan lettere slås fra roughen
- Giver spillere socialt fællesskab
- Goodwill hos myndigheder og miljøorganisationer

Sammenfatning

Ikke kemisk bekæmpelse af ukrudt kan til en vis grad gøres ved at bruge dyr som afgræsser banen eller dele af den. I dag er der flere og flere golfbaner som anvender afgræsning og de fleste af banerne har positiv erfaring.

Dyrene gør at pesticidforbruget kan reduceres da de både hjælper med at holde det tokimbladede ukrudt væk fra spillearealerne men også i forhold til bekæmpelse af invasive arter hvor fårene kan holde bl.a. kæmpe børneklo væk. En plante som bl.a. i Danmark er lovpligtig at bekæmpe.

Afgræsning kan derfor være et nyttigt redskab i kampen mod ukrudt på banerne.

Får og geder er de dyr der spiser flest plantearter, herunder dem, der vokser som ukrudt på golfbanen og giver problemer, men andre dyr kan også være relevante.

Sterf

Afgræsning på Hornbæk golfbane. Foto: Anne Mette Dahl Jensen

Afgræsning som ukrudtsbekæmpelse

Ukrudt på golfbanen kan reducere spillekvaliteten; på greens hvor bolden får et dårligt rul, på fairway hvor spilleren kan få et dårligt eller uretfærdigt leje og i roughen hvor ukrudt kan gøre det svært dels at finde bolden men også svært at slå den ud.

Problemer med ukrudt kan være et resultat af at man ønsker at mindske sin anvendelse af pesticider eller ikke har tilladelse til at sprøjte på arealet.

Meget tid og ressourcer bliver brugt på at bekæmpe ukrudt på golfbaner. I øjeblikket er der ingen effektive mekaniske metoder, der kan erstatte pesticider. Men en måde at reducere arbejdsbyrden og i høj grad reducere pesticidforbruget på, er at få hjælp af græssende dyr på banen. Hvor på banen de skal være kan styres med mobile hegn som sættes op i en begrænset periode på banens problemområder.

Gode eksempler

Hørsholm golfklub

På Hørsholm golfklubs nordlige bane har man for år tilbage haft får på ca. 10 ha af golfbanen. På grund af problemer med afsvidningspletter på greens forårsaget af, at dyrene urinerede der om natten, er man nu gået over til mobile indhegninger, så dyrene flyttes rundt, primært i banens rough arealer så de ikke længere har tilgang til greens.

Greenkeeperen har set en tydelig effekt af afgræsningen på ukrudtsforekomsten, både på det tidligere afgræssede areal men også ved brugen af de

nye mobile indhegninger. Mængden af ukrudt blev mindsket og den effekt var stadig tydelig efter af fårene blev flyttet fra de specifikke arealer. Fårene var specielt gode til at spise små skud fra træer, f.eks. poppel (*Populus* sp.) hvilket gjorde at roughen ikke voksede til/sprang i skov. Men også mængden af kløver (*Trifolium repens*) og mælkebøtte (*Taraxacum* sp.) på fairway og i roughen blev reduceret efter afgræsning.

En anden interessant observation var at fårene ser ud til at være selektive når

det gælder det græs de spiser i roughen. De tynde fine svingel-græsser (*Festuca* sp.) virker det som om at dyrene undgår i første omgang, men de æder gerne de større og kraftigere græsser som f.eks. alm rajgræs (*Lolium perenne*). Det kan være en stor fordel eftersom mange baner gerne vil have en rough der består af de fine græsser da bolden er lettere at finde. Erfaringerne fra Hørsholm tyder på at effekten kan opnås ved hjælp af afgræsning.

Elisefarm

Elisefarm ligger i Hörby, midt i Skåne og er en rødsvingel-bane med hede-karakter. På baneområdet har man indhegnet nogle højroughområder med et mobilt hegn. Fårene afgræsser så det indhegnede område nogle uger indtil man opnår det afgræsningsresultat man nu vil have. Indhegningen tages da ned og sættes op et andet sted i roughen, fårene flyttes og samme procedure gentages.

Smørum golfklub

Smørum Golfklub ligger ca. 10 km vest for København og er en golfbane med meget store rough- og naturarealer. Man har i en del år arbejdet med pleje af naturområder og kulturværdier. Foruden får findes der på banen en flok Hecht kvæg som hjælper til med at pleje vådområder og enge.

På selve golfbanen findes der nogle rough-arealer som har store problemer med Kæmpe-bjørneklo (*Heracleum mantegazzianum*). I Smørum har man valgt at hegne problemområderne ind og sætte får ind. Flere års erfaring viser, at fårene klarer at holde bjørnekloen væk for de kan lide at spise denne plante. Efter 15 års afgræsning ses dog stadig spiring af bjørneklo, hvis arealet ikke afgræsses af fårene. Så man skal

Ved afgræsning af rødsvingel dominerede højrough-arealer er det i første omgang; ukrudt, førsteårs-skud fra løvtræer og partier med tykt græs, der bliver ædt. Resultatet på Elisefarm er en højrough, hvor de svajende strå står tilbage, mens græsset bliver tyndet ud i bunden.

Roughen ser fin ud og farve og højde giver en tydelig markering og grænse til de øvrige spilleområder.

være beredt på at bekæmpelse af bjørneklo er et langsigtet projekt. Får skal dog ”vænes” eller ”opdrages til at æde Kæmpe-bjørneklo. Hvis de ikke kender planten, vil en hvilken som helst flok får ikke æde denne plante. Ved naturpleje anvender man ofte et par ældre får, som ”viser” de nye dyr det.

Får afgræsser bjørneklo på Smørum golfbane.
Foto: Per Rasmussen

Det sparsomme græs tæt på jorden gør det lettere at finde bolden og at slå ud derfra, hvis man skulle være så uheldig at havne i højroughen.

Man sparer desuden en del klipninger af roughen, men arbejdet med at sætte indhegning op kræver i perioder en del tid og personale-ressourcer.

Värpinge golfbane

Värpinge er en bynær bane som ligger nær Lund i Skåne og som ikke anvender pesticider. Det er en åben bane med krybende hvene greens. Anlægget har indhegnet hele banen (22 ha) med et permanent hegn og fårene har mulighed for at gå frit på alle banens spilleflader. Brugen af får stemmer fint med banens IPM strategi og samtidig så er der mange spillere der værdsætter indslaget med får på banen.

Antallet af får varierer over sæsonen afhængig af spilletryk og mængden af føde. Der er typisk mellem 65-100 får på arealet fra april til december. Der er tale om kødkvæg rase.

Der findes en mindre indhegning på banen som anvendes når fårene af en eller anden grund må holdes væk fra banen. Her overnatter fårene også. Sidst på eftermiddagen lukkes de derind for så at blive lukket ud på banen igen næste morgen.

Fårene afgræsser primært i højroughen og semiroughen, men har mulighed for at gå ind på fairway, teesteder og greens. Fårene holder undervegetatio-

Värpinge golfbane. Mælkebøtter holdes ned på det afgræssede areal. Foto: Håkan Rasmusson

nen nede i højroughen, så det bliver lettere at finde bolden og bedre mulighed for at slå fra roughen. Den største effekt af fårene er dog, at de formår at holde ukrudt på et acceptabelt niveau, specielt mælkebøtte, som er et stort problem på banen, og hvidkløver. Mælkebøtterne forsvinder ikke men de holdes på et niveau som gør at spillekvaliteten er fornuftig. De tager primært blomsten og de spæde blade. De store blade viger de gerne udenom.

Når fårene går over hele banen kan det hænde at man som spiller må skubbe fårene til side inden man skal slå.

Det er dog ikke særlig almindeligt og fårene påvirker normalt ikke en runde golf særlig meget. Et problem som kan forekomme er, at fårene forretter sine behov på banen og afføring må så fjernes. Det er dog typisk i natindhegningen at de lægger deres afføring da den oftest kommer ud i forbindelse med at de rejser sig efter natten. Urinen derimod kan svide græsset, give gulfarvning og evt. give skader på greens.

På Värpinge ses fårene dog generelt som en stor fordel, da man slipper for pleje af roughen og man reducerer forekomsten af ukrudt på hele banen.

Afgræsning – en del af IPM strategien

Februar 2016

Elisefarm GC.

Vigtige pointer omkring afgræsning

- Anvend dyr til at bekæmpe ukrudt. Det kan være køer, heste, geder eller får. Dyrene har forskellige præferencer, når det gælder fødeemner og geder og får er de dyr som er mindst kræsnere.
  - Beskyt de træer og vækster som du vil bevare så at dyr ikke skader eller æder dem.
  - Hvilke dyr man vælger som hjælp til at klippe eller bekæmpe ukrudt er afhængig af hvilket problem man har. Gå derfor først ud og registrer de ukrudtsarter som giver problemer.
  - Overvej hvad klub og greenkeeper kan klare at pleje og håndtere. Geder er svære at holde styr på mens får er lettere at passe og de bliver ofte i indhegningen.
  - Der findes mange forskellige får og nogen af dem spiser næsten alle typer af vækster. Snak med nogen som har viden om får og skaf den race som passer præcis til jeres behov og det antal får som er passende for det areal i vil afgræsse.
  - Husk at rådføre sig med dyreejere eller dyrekonsulenter så de rigtige dyr til arealet findes og så dyreholdet også er rigtigt ud fra et dyrevelfærds synspunkt.
- Forskellige kategorier af dyr har forskellige ernæringsmæssige behov, hvor moderfår er de mest ernæringsmæssigt krævende. For god dyrevelfærds skyld skal de helst have sprøde og unge planter/græs. Vælg hellere nogen uden lam hvis det er gammelt græs/planter med stængler etc. der skal afgræsses. Dyrene uden lam har heller ikke så stor tendens til at flygte og de er også mere robuste i forhold til sygdomme, parasitter etc. Desuden kræver de ikke så meget vand som diegivende moderfår og de behøver ikke at blive plejet så meget som dem med lam.
- I nogle lande findes der mulighed for at søge penge i kommuneregion til bl.a. opsætning af fårehegn. Undersøg muligheden i din kommune.
  - Vælg den indhegning som passer til banen og omfanget af dit problem. Der kan vælges mobile indhegninger hvis der er tale om små indsatsområder og faste indhegninger på de dele af banen hvor fårene/dyrene skal gå hele sæsonen.
  - Undersøg om der i nærområdet findes fåreavlere som søger afgræsningsarealer til deres får. Det er en billig løsning og ofte plejer de selv deres får (øre mærkning, ormekur) og tager dem hjem om vinteren.

Nordiske greenkeepere (IPM ambassadører) som har kvalitetssikret denne tækst og som kan hjælpe med gode råd om afgræsning på golfbaner

Per Rasmussen
Smørum GK, Danmark
per@sgkgolf.dk
Tel. +45 4212 3810

Daniel Kristiansen
Fana GK, Norge
daniel@fanagolf.no
Tel. +47 98255627

Håkan Rasmusson
Värpinge GK, Sverige
Hakan@varpingegolfbana.se,
Tel +46 70 - 518 91 30

Forfatter

Anne Mette Dahl Jensen
Københavns Universitet
amdj@ign.ku.dk

Form: Karin Schmidt

Læsetips

"Hyrdetimer" af Annette Holmenlund.
Håndbog i fårehold og naturpleje.
Turbine forlaget, 2007.